

Datum van
inontvangstneming

:

07/10/2013

Zaak C-459/13**Verzoek om een prejudiciële beslissing****Datum van indiening:**

19 augustus 2013

Verwijzende rechter:

Najvyšší súd Slovenskej republiky (Slowakije)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

6 augustus 2013

Verzoekende partij:

Milica Široká

Verwerende partij:

Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky

Najvyšší súd

Slovenskej republiky

BESLISSING

De Najvyšší súd Slovenskej republiky, uitspraak doende als appelrechter, in de zaak [omissis] **Milica Široká** [omissis], woonachtig te [omissis] Levice, [omissis] tegen **Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky** (volksgezondheidsdienst van de Slowaakse Republiek), gevestigd te [omissis] Bratislava, betreffende de toetsing van de rechtmatigheid van het bestuurlijk besluit, in het kader van het beroep van verzoekster tegen de beslissing van de Krajský súd v Nitre (regionaal gerecht Nitra) van 20 maart 2013 [omissis], betreffende de schorsing van de behandeling en de tenuitvoerlegging, beslist:

I. De Najvyšší súd Slovenskej republiky schorst de behandeling van de zaak.

II. Krachtens artikel 267 VWEU wordt het Hof van Justitie van de Europese Unie verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

- 1) Moet artikel 35 van het Handvest van de grondrechten van de Unie in de geest van de Europese rechtstraditie aldus worden uitgelegd dat iedere houder van het door dat artikel verleende recht, ongeacht de volgens de nationale wetgeving en procedures geldende voorwaarden, kan kiezen om al dan niet gebruik te maken van het recht op toegang tot preventieve gezondheidszorg en op medische verzorging, of in die zin dat de justitiabele wegens het openbaar belang dat een hoog niveau van bescherming van de gezondheid van de Europese burger moet zijn gewaarborgd, die keuze niet heeft?
- 2) Moet artikel 168 VWEU, meer in het bijzonder de leden 1 en 4, sub c, aldus worden uitgelegd dat een Europese burger wegens het door de Unie nagestreefde doel, waaronder de preventie van ziekten en aandoeningen bij de mens en het wegnemen van de oorzaken van gevaar voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid, een zogenaamde verplichte inenting niet kan weigeren wanneer hij daardoor de volksgezondheid in gevaar brengt?
- 3) Is de verantwoordelijkheid van de ouders – in de zin van artikel 33 van het Handvest van de grondrechten van de Unie, gelezen in samenhang met artikel 6, lid 3, VEU, betreffende inzonderheid het leidende beginsel van de gemeenschappelijke constitutionele tradities – die zelfstandig zorg verstekken aan hun minderjarig kind, van hogere rang dan het algemene belang van gezondheidsbescherming?

III. de Najvyšší súd Slovenskej republiky schorst de tenuitvoerlegging van de beslissing van de verwerende partij [omissis] en van de beslissing van de Regionálneho úradu verejného zdravotníctva [omissis].

Motivering

I. Administratieve procedure

- 1 De rechterlijke toetsing in hoger beroep door de Najvyšším súdom Slovenskej republiky (hierna: „Najvyšší súd”) heeft betrekking op een bestuurlijke overtreding die is begaan door de ouders van een minderjarige, Martin Široký (geboren in 2005) – meer bepaald door de moeder, Milica Široký Široka – die als wettelijke vertegenwoordiger tussen juni 2010 en juni 2011 voor hun kind Martin de herhaling van een vaccin tegen ernstige ziekten (difterie, kinkhoest, tetanus en poliomyelitis) hebben geweigerd, ondanks de waarschuwing voor de gevaren voor de gezondheid van de kinderen en hun omgeving.
- 2 Samengevat heeft de moeder haar standpunt over de weigering van het vaccin toegelicht als volgt:
 - Volgens het Verdrag inzake de mensenrechten en biogeneeskunde (in Slowakije officieel bekendgemaakt in het staatsblad onder nummer 40/2000;

- hierna: „Verdrag inzake biogeneeskunde”) heeft eenieder het recht te weigeren zich te laten inenten;
- Voor het bijvoeglijk naamwoord „verplicht” bestaat voor vaccins geen rechtsgrondslag in de wet, maar in een voorschrift van lagere rang; [OR.3]
 - De doeltreffendheid van het vaccin tegen bovengenoemde ziekten is onvoldoende aangetoond met betrekking tot de preventie van verspreiding van de ziekten;
 - Inenting heeft een groot aantal ongewenste bijwerkingen voor het leven van haar kind;
 - Haar zoon kan geen bedreiging voor de volksgezondheid vormen enkel op grond dat hij niet wordt ingeënt;
 - Met dit standpunt, dat zij in het volle bewustzijn van haar verantwoordelijkheid inneemt, maakt zij slechts als moeder haar onvervreembare fundamentele mensenrechten geldend.
- 3 De Regionálny úrad verejného zdravotníctva (bestuursorgaan in eerste aanleg) en de Úrad (bestuursorgaan in tweede aanleg, tevens verwerende partij) zijn het erover eens dat de moeder van Martin zich schuldig heeft gemaakt aan overtreding van wet 355/2007 betreffende de bescherming en de verbetering van de volksgezondheid en tot wijziging van een aantal wetten, zoals gewijzigd (hierna: „wet 355/2007”) en van besluit 585/2008 van de minister van Gezondheid van de Slowaakse Republiek houdende nadere bepalingen inzake preventie en controle van besmettelijke ziekten, zoals gewijzigd (hierna: „besluit 585/2008”).

Verzoekster is veroordeeld tot betaling van een boete van 100 EUR.

II. Procedure voor de nationale gerechten

A)

- 4 Na onderzoek van het bestreden besluit van verweerder heeft de Krajský súd v Žiline (regionaal gerecht in eerste aanleg voor bestuursgeschillen) het beroep ongegrond verklaard.
- 5 In zijn uitspraak sluit de Krajský súd zich aan bij het standpunt van verweerder dat de inentingsplicht voortvloeit uit wet 355/2007, die in artikel 2, lid 1, sub h, de preventie van ziekten en andere gezondheidsstoornissen definieert.

Volgens de Krajský súd was de moeder, als wettelijke vertegenwoordiger van de minderjarige, wettelijk verplicht haar kind te laten inenten, zoals blijkt uit artikel 51, lid 1, sub d, van wet 355/2007, juncto artikel 5, lid 3, en bijlage 2,

deel A, punt 1, sub b, van besluit 585/2008, krachtens de bij artikel 62 van wet 355/2007 verleende machtiging. [OR.4]

- 6 De Krajský súd heeft dan ook geconcludeerd dat de moeder, door – zoals blijkt uit het administratieve dossier – te weigeren haar minderjarig kind te laten inenten zonder daarvoor medische gronden aan te voeren, onrechtmatig heeft gehandeld, zoals vastgesteld in het besluit van het bestuursorgaan in eerste aanleg.

Ook heeft dit gerecht verklaard dat de bestuursorganen verzoekster voor dat onrechtmatig handelen een evenredige boete hebben opgelegd, aan de benedengrens van de in artikel 56 van wet 355/2007 voorziene straf.

B)

- 7 Na kennis te hebben genomen van het dossier heeft de Najvyšší súd, uitspraak doend als appelrechter, geconstateerd dat de kwestie van de al dan niet verplichte inenting ter preventie van ziekten bij de mens allereerst moet worden beoordeeld gelet op de toepassing van het recht van de Unie, dat, in het bijzonder in artikel 3, leden 3 en 5, VEU, bij de bepaling van de doelstellingen van de Unie een zwaar accent legt op de bescherming van de rechten van het kind.
- 8 In die omstandigheden heeft de Najvyšší súd geconcludeerd dat het verband tussen het nationale recht, inzonderheid wet 355/2007, en de correcte uitvoering van onder meer de artikelen 33 en 35 van het Handvest van de grondrechten van de Unie van 7 december 2000 (hierna: „Handvest”) niet voor de hand ligt, dat gelet op dat verband moet worden betwijfeld of een lidstaat in het kader van zijn gezondheidsbeleid met betrekking tot diensten op het gebied van gezondheid en zorgverlening mag bepalen dat ouders verplicht zijn hun kinderen te laten inenten, en dat hij om die reden in het belang van de rechtszekerheid krachtens artikel 267 VWEU bovengenoemde prejudiciële vragen stelt, die niet alleen een dimensie op Unieniveau, maar ook een constitutionele en ethische dimensie hebben.

III. Unierecht en nationaal recht

A) – Unierecht

- 9 Artikel 168 VWEU [Titel XIV: Volksgezondheid] bevat de volgende bepalingen [OR.5]

1. Bij de bepaling en de uitvoering van elk beleid en elk optreden van de Unie wordt een hoog niveau van bescherming van de menselijke gezondheid verzekerd.

Het optreden van de Unie, dat een aanvulling vormt op het nationale beleid, is gericht op verbetering van de volksgezondheid, preventie van ziekten en aandoeningen bij de mens en het wegnemen van bronnen van gevaar voor de

lichamelijke en geestelijke gezondheid. Dit optreden omvat de bestrijding van grote bedreigingen van de gezondheid, door het bevorderen van onderzoek naar de oorzaken, de overdracht en de preventie daarvan, alsmede door het bevorderen van gezondheidsvoorlichting en gezondheidsonderwijs, en de controle van, de alarmering bij en de bestrijding van ernstige grensoverschrijdende bedreigingen van de gezondheid.

De Unie vult het optreden van de lidstaten aan ter vermindering van de schade aan de gezondheid door drugsgebruik, met inbegrip van voorlichting en preventie.

2. De Unie moedigt samenwerking tussen de lidstaten op de in dit artikel bedoelde gebieden aan en steunt zo nodig hun optreden. Zij moedigt in het bijzonder aan dat de lidstaten samenwerken ter verbetering van de complementariteit van hun gezondheidsdiensten in de grensgebieden.

De lidstaten coördineren onderling, in verbinding met de Commissie, hun beleid en programma's op de in lid 1 bedoelde gebieden. De Commissie kan, in nauw contact met de lidstaten, alle dienstige initiatieven nemen om deze coördinatie te bevorderen, met name initiatieven om richtsnoeren en indicatoren vast te stellen, de uitwisseling van beste praktijken te regelen en de nodige elementen met het oog op periodieke controle en evaluatie te verzamelen. Het Europees Parlement wordt ten volle in kennis gesteld.

3. De Unie en de lidstaten bevorderen de samenwerking met derde landen en met de inzake volksgezondheid bevoegde internationale organisaties.

4. In afwijking van artikel 2, lid 5, en artikel 6, onder a, en overeenkomstig artikel 4, lid 2, onder k, draagt de Raad volgens de gewone wetgevingsprocedure, na raadpleging van het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, bij tot de verwezenlijking van de doelstellingen van dit artikel, om gemeenschappelijke veiligheidskwesties het hoofd te bieden, door:

- a) maatregelen aan te nemen waarbij hoge kwaliteits- en veiligheidseisen worden gesteld aan organen en stoffen van menselijke oorsprong, bloed en bloederivaten; deze maatregelen beletten niet dat een lidstaat maatregelen voor een hogere graad van bescherming handhaaft of treft;
- b) maatregelen op veterinair en fytosanitair gebied aan te nemen die rechtstreeks gericht zijn op de bescherming van de volksgezondheid,
- c) maatregelen waarbij hoge kwaliteits- en veiligheidseisen worden gesteld aan geneesmiddelen en medische hulpmiddelen.

5. Het Europees Parlement en de Raad kunnen, volgens de gewone wetgevingsprocedure en na raadpleging van het Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, ook stimuleringsmaatregelen vaststellen die gericht zijn op de bescherming en de verbetering van de menselijke gezondheid en met

name de bestrijding van grote grensoverschrijdende bedreigingen van de gezondheid, maatregelen betreffende de controle van, de vroegtijdige alarmering bij en de bestrijding van ernstige grensoverschrijdende bedreigingen van de gezondheid, alsook maatregelen die rechtstreeks verband houden met de bescherming van de volksgezondheid ter zake van tabak en misbruik van alcohol, met uitsluiting van enige harmonisering van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten.

6. De Raad kan, op voorstel van de Commissie, ook aanbevelingen aannemen met het oog op de doelstellingen van dit artikel.

7. Het optreden van de Unie eerbiedigt de verantwoordelijkheden van de lidstaten met betrekking tot de bepaling van hun gezondheidsbeleid, alsmede de organisatie en de verstrekking van gezondheidsdiensten en geneeskundige verzorging. De verantwoordelijkheden van de lidstaten omvatten het beheer van gezondheidsdiensten en geneeskundige verzorging, alsmede de allocatie van de daaraan toegewezen middelen. De in lid 4, onder a, bedoelde maatregelen doen geen afbreuk aan de nationale voorschriften inzake donatie en geneeskundig

10 Artikel 33, lid 1, van het Handvest bevat de volgende bepaling:

„Het gezin geniet bescherming op juridisch, economisch en sociaal vlak.”

Artikel 24, leden 1 en 2, van het Handvest luidt als volgt:

„1. Kinderen hebben recht op de bescherming en de zorg die nodig zijn voor hun welzijn. [...]

2. Bij alle handelingen in verband met kinderen, ongeacht of deze worden verricht door overheidsinstanties of particuliere instellingen, vormen de belangen van het kind een essentiële overweging.”

11 Artikel 35 van het Handvest bepaalt: [Or. 7]

„Eenieder heeft recht op toegang tot preventieve gezondheidszorg en op medische verzorging onder de door de nationale wetgevingen en praktijken gestelde voorwaarden. Bij de bepaling en de uitvoering van het beleid en het optreden van de Unie wordt een hoog niveau van bescherming van de menselijke gezondheid verzekerd.”

Artikel 3, leden 1 en 2, van het Handvest bepaalt het volgende:

„1. Eenieder heeft recht op lichamelijke en geestelijke integriteit.

2. In het kader van de geneeskunde en de biologie moeten met name in acht worden genomen:

a) de vrije en geïnformeerde toestemming van de betrokkene, volgens de bij de wet bepaalde regels.

[...]"

12 In artikel 45, lid 1, van het Handvest wordt bepaald:

„Iedere burger van de Unie heeft het recht zich vrij op het grondgebied van de lidstaten te verplaatsen en er vrij te verblijven.”

13 Artikel 52, lid 1, van het Handvest bepaalt:

„Beperkingen op de uitoefening van de in dit Handvest erkende rechten en vrijheden moeten bij wet worden gesteld en de wezenlijke inhoud van die rechten en vrijheden eerbiedigen. Met inachtneming van het evenredigheidsbeginsel kunnen slechts beperkingen worden gesteld, indien zij noodzakelijk zijn en daadwerkelijk beantwoorden aan door de Unie erkende doelstellingen van algemeen belang of aan de eisen van de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.”

14 Artikel 6, lid 3, VEU luidt:

„De grondrechten, zoals zij worden gewaarborgd door het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en zoals zij voortvloeien uit de constitutionele tradities die de lidstaten gemeen hebben, maken als algemene beginselen deel uit van het recht van de Unie.”

De [vijfde] alinea van de preambule van het Handvest luidt als volgt:

„Dit Handvest bevestigt, met inachtneming van de bevoegdheden en taken van de Unie en van het subsidiariteitsbeginsel, de rechten die in het bijzonder voortvloeien uit de constitutionele tradities en de internationale verplichtingen die de lidstaten gemeen hebben, uit het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, uit de door de Unie en de Raad van Europa aangenomen sociale handvesten, alsook uit de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie en van het Europees Hof voor de rechten van de mens. [...]"

B) – Internationaal recht

15 De artikelen 5, 6, lid 2, en 23 van het Verdrag inzake de mensenrechten en biogeneeskunde luiden:

Artikel 5. „Een ingreep op het gebied van de gezondheid mag niet plaatsvinden dan nadat de betrokken persoon daarmee vrij met volledige kennis van zaken heeft ingestemd.

Deze persoon ontvangt tevoren passende informatie over het doel en de aard van de ingreep en over de gevolgen en de risico's ervan. De betrokken persoon kan op elk moment zijn instemming vrij herroepen.”[OR.8]

Artikel 6. „Wanneer volgens de wet een minderjarige niet kan instemmen met een ingreep, kan deze slechts plaatsvinden met toestemming van zijn vertegenwoordiger of een bij de wet aangewezen orgaan, persoon of instantie.

Naarmate de minderjarige ouder en rijper is wordt aan zijn mening meer gewicht toegekend.”

Artikel 23. „Partijen [onder partij bij het Verdrag wordt mede de Europese Gemeenschap verstaan] waarborgen een passende gerechtelijke bescherming om onrechtmatige aantasting van de in dit Verdrag erkende rechten en beginselen te voorkomen of daaraan een einde te maken.”

- 16 Artikel 24, lid 2, sub a-c, juncto artikel 3, lid 1, van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van het kind, bevat de volgende bepalingen:

„De Staten die partij zijn, streven de volledige verwezenlijking van [het recht van het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid] na en nemen passende maatregelen, met name:

- a. om baby- en kindersterfte te verminderen;
- b. om de verlening van de nodige medische hulp en gezondheidszorg aan alle kinderen te waarborgen, met nadruk op de ontwikkeling van de eerstelijnsgezondheidszorg;
- c. om ziekte, ondervoeding en slechte voeding te bestrijden, mede binnen het kader van de eerstelijnsgezondheidszorg, door onder andere het toepassen van gemakkelijk beschikbare technologie en door het voorzien in voedsel met voldoende voedingswaarde en zuiver drinkwater, de gevaren en risico's van milieuverontreiniging in aanmerking nemend;

[...]”

C) – Nationaal recht

- 17 Artikel 2, lid 1, sub h, van wet 355/2007, in de versie die gold toen het bestreden besluit werd gegeven, bepaalt:

„Voor de toepassing van deze wet wordt onder preventie van ziektes en andere gezondheidsstoornissen verstaan een stelsel van maatregelen die ertoe strekken, het gevaar voor uitbreken van ziektes en andere gezondheidsstoornissen die in grote mate worden bepaald door levens- en arbeidsomstandigheden en sociaaleconomische omstandigheden en de levensstijl, uit te sluiten of in

voorkomend geval te verminderen, en de volksgezondheid te beschermen, te bevorderen en te verbeteren.”

- 18 Artikel 48, lid 1, sub b, van wet 355/2007, in de hiervoor genoemde versie, bepaalt dat „[e]en bedreiging voor de volksgezondheid zich voordoet bij het uitbreken van een besmettelijke ziekte, bij verdenking van de aanwezigheid van een besmettelijke ziekte of wanneer het sterftecijfer in verband met een dergelijke ziekte hoger is dan wat redelijk wordt geacht”.
- 19 Artikel 51, lid 1, sub d, van wet 355/2007, in bovenbedoelde versie, bepaalt dat „[n]atuurlijke personen in het kader van de preventie van besmettelijke ziekten zich moeten onderwerpen aan een medisch onderzoek en aan diagnostische tests die [Or.9] niet gepaard gaan met een risico voor de gezondheid, de preventieve toediening van antistoffen en andere bereidingen, verplichte inenting, behandeling van besmettelijke ziekten, isolering of quarantaine”.
- Artikel 51, lid 3, van wet 355/2007, in bovenbedoelde versie, bepaalt dat „[i]n geval van een minderjarig kind de verantwoordelijk voor de nakoming van de in het eerste en het tweede lid bedoelde verplichtingen bij de vertegenwoordiger van het kind berust”.
- 20 Volgens artikel 56, lid 1, sub k, van wet 355/2007, in de hierboven bedoelde versie, „overtreedt de persoon die, in zijn hoedanigheid van vertegenwoordiger van het kind, niet ervoor zorgt dat aan de verplichtingen bedoeld in artikel 51, leden 1 en 2, wordt voldaan, de regels op het gebied van de volksgezondheid”.
- 21 Artikel 5, lid 3, van besluit 585/2008 bepaalt dat „de nadere regels voor de inentingsprocedures voor de verplichte inenting van personen die een bepaalde leeftijd hebben bereikt en voor de verplichte en aanbevolen inenting van personen met een verhoogd risico om bepaalde besmettelijke ziektes op te lopen, worden neergelegd in bijlage 2”.
- 22 Volgens bijlage 2, deel A, punt 1, sub b, van besluit 585/2008 „[v]indt op de leeftijd van zes jaar een nieuwe inenting tegen difterie, kinkhoest, tetanus en poliomyelitis plaats; op de leeftijd van dertien jaar vindt een nieuwe inenting tegen difterie, kinkhoest, tetanus en poliomyelitis plaats door toediening van een vaccin met een verlaagd antigenniveau”.
- 23 Artikel 62, sub a, van wet 355/2007 bepaalt dat „[d]e Minister in een algemene toepassingsregeling de nadere regels voor de preventie en de controle van besmettelijke ziektes zal vaststellen”.

IV. Redenen voor het verzoek om een prejudiciële beslissing

- 24 De hiervoor bedoelde prejudiciële vragen worden door de Najvyšším súd gesteld in het kader van de procedure in hoger beroep, waarin twijfel is ontstaan over de

oplossing van het conflict tussen de bepalingen van Unierecht betreffende de bescherming van het gezin en de verplichting voor een lidstaat, op nationaal niveau de volksgezondheid te beschermen – en daarbij bijzondere aandacht te besteden aan de mogelijkheid dat besmettelijke ziekten en andere gezondheidsstoornissen zich verspreiden – wanneer de burger van de Unie gebruik maakt van het in artikel 45 van het Handvest neergelegde recht, zich op het grondgebied van de lidstaten te verplaatsen en er vrij te verblijven. Van de hiervoor opgesomde rechtsbronnen (zie punten 15 en 16) nemen

- het Verdrag inzake biogeneeskunde (zie ook de overeenkomstige tekst in artikel 3 van het Handvest) en
- het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van het kind (zie ook de bewerking in artikel 24 van het Handvest) **[OR.10]**

Een bijzondere plaats in.

Ofschoon het hierbij gaat om volkenrechtelijke verdragen, kunnen zij volgens de Najvyšší súd (vooral op grond van artikel 6, lid 3, VEU en artikel 3, lid 5, VEU, waarin wordt verwezen naar het Handvest van de Verenigde Naties, en de artikelen 3 en 24 van het Handvest alsook artikel 218 VWEU) worden ingedeeld als bepalingen van Unierecht bedoeld in punt A supra, daar zij niet enkel moeten worden toegepast op door het Unierecht geregelde kwesties, dat wil zeggen kwesties in verband met de volksgezondheid in de zin van artikel 168 VWEU, maar ook betrekking hebben op de fundamentele taken van de Unie in de zin van artikel 3, lid 1, VEU (daar de volksgezondheid onder het welzijn van de volkeren valt).

Bijgevolg kunnen de genoemde verdragen een passend kader voor de uitlegging van het Unierecht vormen bij de beantwoording van de prejudiciële vragen.

- 25 Zoals gezegd is de kernvraag is deze zaak, of onder de beschreven feitelijke omstandigheden een nationale regeling (de Slowaakse wet 355/2007 en de in besluit 585/2008 neergelegde bepalingen ter uitvoering ervan), die inenting zonder keuzemogelijkheid verplicht stelt, toereikend is om de inzonderheid in artikel 168 VWEU beoogde gevolgen teweeg te brengen.

[berichten in de pers] [omissis]. [vraag of de wet en het besluit zich met de grondwet van de Slowaakse Republiek verdragen] [omissis]

Eerste prejudiciële vraag

- 26 Met de eerste vraag wenst de Najvyšší súd te vernemen, welke toepassing hij moet geven aan de inhoud en de draagwijdte van artikel 35 van het Handvest, waarin algemeen het recht van de justitiabele **[OR.11]**

- i) op toegang tot preventieve gezondheidszorg en
- ii) op medische verzorging

is verankerd.

Op nationaal niveau wordt dit recht namelijk beperkt door een aantal dwingende voorschriften (die geen keuzemogelijkheid laten), die niet alleen op een wet, maar ook op bepalingen van lagere rang (inzonderheid besluit 585/2008) berusten, omdat de Staat er belang aan hecht dat in het openbaar belang een hoog niveau van bescherming van de gezondheid van de burger tegen de (theoretische) mogelijkheid van gevaarlijke besmettelijke ziektes gewaarborgd is.

27 Vaststaat dat de Europese Unie het gezondheidswezen gedeeltelijk aan de rechtstreekse bevoegdheid van de lidstaten heeft voorbehouden (zie de formulering in artikel 168, lid 1, VWEU: „Het optreden van de Unie [vormt] een aanvulling [...] op het nationale beleid”). Voor de onderhavige zaak is dus de Slowaakse regeling (meer in het bijzonder artikel 2, lid 1, sub h, van wet 355/2007) relevant, volgens welke de Slowaakse wetgever het begrip preventie van ziekten (besmettelijke ziekten daaronder begrepen) heeft gedefinieerd als een bundel van

- maatregelen die het gevaar voor gezondheidsstoornissen moeten
 - uitsluiten of
 - beperken
- maatregelen die de volksgezondheid moeten
 - beschermen
 - bevorderen of
 - verbeteren.

28 In zoverre kan volgens de Najvyšší súd niet worden ontkend dat inenting valt onder preventie op het gebied van de gezondheidszorg, waarmee wordt bijgedragen tot een hoog gezondheidsniveau zowel voor kinderen als voor volwassenen. De Najvyšší súd kan zich echter moeilijk scharen achter het standpunt van de bestuursorganen, die eenvoudig beweren dat een persoon een gevaar voor de volksgezondheid wordt wanneer hij een verplichte inenting weigert of wanneer ouders van een minderjarige aldus handelen.

Bovendien stellen sommige deskundigen op gezondheidsgebied de betekenis van inenting en de bijdrage daarvan tot uitsluiting van bepaalde risico's openlijk ter discussie. Er worden namelijk steeds vaker bepaalde bijwerkingen van inenting gemeld. In dit verband is dan ook van belang of in die omstandigheden, en gelet

op het feit dat een persoon er recht op heeft te worden geïnformeerd over de gevolgen van een medische ingreep alvorens daarmee in te stemmen (wat overeenkomst met het begrip „vrije en geïnformeerde toestemming” in de zin van artikel 3, lid 2, van het Handvest) personen de voor- en nadelen van dit preventief middel moeten kunnen afwegen en inenting moeten kunnen weigeren. [Or. 12] Voor deze handelwijze, dat wil zeggen weigering van inenting ter bescherming tegen het risico op kindersterfte op grond van ongewenste of onvermijdelijke bijwerkingen van de vaccins, kan eveneens een rechtsgrondslag worden gevonden in bij voorbeeld artikel 24, lid 2, sub a, van het Verdrag inzake de rechten van het kind.

- 29 Aangaande het op nationaal niveau ten uitvoer gelegde gezondheidsbeleid, dat, evenals het beleid op Unieniveau, is gericht op de bereiking van een hoog gezondheidsniveau voor de bevolking van de Europese Unie, wijst de Najvyšší súd dan ook inzonderheid op de grondrechten van de justitiabele in geval van een ingreep in zijn gezondheid zoals die onder meer worden gewaarborgd door de in artikel 52, lid 1, van het Handvest genoemde criteria (hetgeen impliceert dat de lidstaat bij de uitoefening van zijn wetgevende bevoegdheid rekening houdt met de kern van de door het Handvest verleende rechten, mede op het gebied van de toegang tot medische verzorging, het preventieve aspect daaronder begrepen), maar ook door voormeld Verdrag inzake biogeneeskunde, dat voor de onderhavige zaak van bijzonder groot belang is, in de zin van artikel 3, lid 2, van het Handvest.

Volgens de Najvyšší súd moet het recht, instemming met volledige kennis van zaken te weigeren, vooral worden beschermd door het recht op een eerlijke behandeling (zie onder meer artikel 47 van het Handvest), mede op het niveau van de Unie. Het lijdt geen twijfel dat de moeder van het kind door haar handelwijze duidelijk te kennen heeft gegeven dat zij niet instemt met de verplichte inenting van haar kind en dat het voorwerp van deze procedure juist dit conflict met de bestuursorganen is. Het valt derhalve onder de bevoegdheid van het Hof, de nationale voorschriften op het gebied van de verplichte inenting inzonderheid te toetsen aan artikel 33 van het Handvest juncto artikel 3 daarvan, en de omvang van de in het Verdrag inzake biogeneeskunde gedefinieerde grondrechten van de justitiabele te onderzoeken, voor zover dit niet verboden is op grond van artikel 168 VWEU.

Tweede prejudiciële vraag

- 30 De tweede prejudiciële vraag heeft betrekking op de uitlegging van artikel 168, lid 1 en lid 4, sub c, VWEU, waarin de nadruk wordt gelegd op bestrijding van grote bedreigingen van de gezondheid, door het bevorderen van onderzoek naar de oorzaken, de overdracht en de preventie daarvan, alsmede door het bevorderen van gezondheidsvoorlichting en gezondheidsonderwijs, en de controle van, de

alarmering bij en de bestrijding van ernstige grensoverschrijdende bedreigingen van de gezondheid.

Het valt niet te ontkennen dat het Unierecht de bevoegdheid van de lidstaten op het gebied van de bescherming van de volksgezondheid, daaronder begrepen hun onderlinge samenwerking en hun samenwerking met de voor het gezondheidswezen bevoegde internationale organisaties, op de voorgrond stelt. [Or. 13] Het voorziet echter in een uitzondering op deze regel doordat het het Europees Parlement en de Raad machtigt, maatregelen te treffen waarbij hoge kwaliteits- en veiligheidseisen worden gesteld aan geneesmiddelen en medische hulpmiddelen.

- 31 Tot de doelstellingen van de Unie behoort ongetwijfeld mede de preventie van ziekten bij de mens en het wegnemen van de oorzaken van risico's voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid, en voor het geval dat de Europese Unie dergelijke maatregelen heeft getroffen of zal treffen wenst het verwijzende gerecht met de prejudiciële vraag te vernemen of dergelijke maatregelen de burger van de Unie beletten, de zogenaamde verplichte inenting te weigeren, in de eerste plaats omdat die weigering (die handelwijze) vanuit dit oogpunt een gevaar voor de volksgezondheid in de Europese Unie kan opleveren en in de tweede plaats omdat de gezondheid van die burger door de inenting niet wordt bedreigd doordat maatregelen zijn getroffen waardoor aan de kwaliteit en de veiligheid van de vaccins hoge eisen worden gesteld.
- 32 Het is derhalve de vraag of de justitiabele gelet op de door de lidstaten en de organen van de Europese Unie aangegane verbintenissen een zo grote zekerheid bezit, dat de resultaten van onderzoeken naar nevenwerkingen van vaccins schadelijke gevolgen voor de gezondheid van de ingeënte persoon uitsluiten, of dat juist door de bestrijding van een ziekte [zie inzonderheid artikel 24, lid 2, sub b, van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van het kind] het gevaar dat de ingeënte persoon een andere ziekte of een andere gezondheidsstoornis oploopt – wellicht met dodelijke afloop – wordt vergroot.

Dit conflict komt echter ook tot uiting in artikel 35 van het Handvest, waarin in de eerste zin weliswaar het Unierechtelijke recht van de justitiabele op individuele gezondheidszorg wordt vastgelegd, maar in de tweede zin a contrario de nadruk wordt gelegd op een hoog niveau van bescherming van de menselijke gezondheid, als zou de bescherming (de veiligheid) van allen voorrang hebben op die van individuele personen.

Derde prejudiciële vraag

- 33 Met de derde vraag moet worden verduidelijkt of de bijzondere situatie van een persoon, in casu een minderjarig kind, dat zich overeenkomstig de Slowaakse wetgeving regelmatig moet laten inenten, niet meebrengt dat het grotere rechtsbescherming dient te genieten tegen de schadelijke gevolgen van de huidige

geneesmiddelen, die, ook volgens deskundigen, ondanks optimaal en vergaand medisch onderzoek niet zijn uitgesloten. [OR.14]

Volgens een constitutionele traditie die de lidstaten gemeen hebben wordt de uitoefening van het ouderlijk gezag in grote omvang gewaarborgd (autonomie van privaatrecht, in het Romeins recht reeds sterk uitgedrukt als „vitae necisque potestas”, dat wil zeggen als de macht over leven en dood van het kind), en intervenueert de Staat (zie ook de bewoordingen van artikel 33, lid 1, en artikel 24 van het Handvest) slechts in uitzonderlijke gevallen, wanneer hij een beroep doet op de bestuurlijke of strafrechtelijke aansprakelijkheid van de ouders wegens niet-nakoming van hun verplichting, naar vermogen voor het welzijn van hun kinderen te zorgen, hun morele beginselen bij te brengen en hun een maatschappelijke positie te waarborgen, waarbij de Staat de kinderen aan het ouderlijk gezag kan onttrekken, bij voorbeeld op basis van artikel 37 van de Slowaakse wet 36/2005 betreffende het gezin.

- 34 In deze omstandigheden vraagt de Najvyšší súd zich af of aan de verantwoordelijkheid van de ouders voor de goede opvoeding van hun kind in de zin van de artikelen 33 en 24, lid 1, van het Handvest alsook de [vijfde] alinea van de preambule ervan juncto artikel 6, lid 3, VEU, een dermate hoge rang kan worden toegekend dat zij voorrang heeft boven het algemene belang van bescherming van de volksgezondheid, ten gunste van de beslissingsautonomie van de ouders voor de gezondheidszorg voor hun kinderen.

In een hoogontwikkelde samenleving is het niet meer dan logisch te veronderstellen dat de ouders mede op gezondheidsgebied beter dan ieder ander de oplossingen kennen en voorstellen die voor hun kind optimaal zijn. Het standpunt van verzoekster kan rechtens in die zin worden uitgelegd. Met het verzoek om een prejudiciële beslissing wenst het verwijzende gerecht te vernemen of de uitsluiting, in de Slowaakse regeling, van de ouderlijke verantwoordelijkheid voor de goede gezondheid (dat wil zeggen het welzijn) van het kind verenigbaar is met artikel 52, lid 1, van het Handvest en of zij vanuit het oogpunt van de mensenrechten strookt met het evenredigheidsbeginsel, op grond waarvan het privébelang van de moeder, haar kind de beste zorg (op mentaal gebied en gezondheidsgebied) te verstrekken moet worden afgewogen tegen het algemeen belang van bescherming van de volksgezondheid.

- 35 Wegens de twijfels aangaande de uitlegging van het gemeenschapsrecht heeft de Najvyšší súd besloten, bovenstaande prejudiciële vragen aan het Hof voor te leggen.

Motivering van de schorsing van de behandeling van de zaak en van de schorsing van de tenuitvoerlegging van het bestreden besluit van de bestuursorganen

[OR.15]

(omissis)

Bratislava, 6 augustus 2013

(omissis)